

แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย

ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE ROLE OF MONKS IN SUKHOTHAI PROVINCE ACCORDING TO MODERN ORGANIZATIONAL MANAGEMENT PRINCIPLES

พระครูโอภาสธรรมรักษ์ (ชินกร เจียรณัย)

Phrakhru Opasthammarat Chinnakon Chiaranai

มหาวิทยาลัยเกริก

Krik University

E-mail: Ladyhappylyfe88@gmail.com

วันที่รับบทความ: 6 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 มกราคม 2568

Received: January 6, 2025; Revised: January 29, 2025; Accepted: January 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ 2) เพื่อศึกษาระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วยพระสงฆ์ที่เชี่ยวชาญและมีองค์ความรู้เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ตลอดจนระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

1. การศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยเน้นให้ความสำคัญในด้านการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกบาลีศึกษา เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 มหาเปรียญ และแนวทางการพัฒนาใน

ด้านการศึกษาคณะสงฆ์เป็นไปในทางที่ดี ทำให้พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างทั่วถึง

2. ด้านบูรณาการยุคใหม่ที่ส่งผลต่อกระบวนการแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ให้มีความสะดวกสบายในการเผยแผ่ธรรมะทางเทคโนโลยีและประชาชนสามารถร่วมบุญได้อย่างทั่วถึงโดยการใช้เทคโนโลยีทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงธรรมะได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา ซึ่งเป็นการตอบรับที่ดีทั้งความร่วมมือจากคณะสงฆ์ทุกฝ่ายเป็นอย่างดี

3. การจัดแข่งขันด้านการบริหารของคณะสงฆ์ ตำบลแต่ละอำเภอ โดยเน้นการศึกษาเป็นหลัก เช่น ด้านความรู้ความสามารถ จัดให้มีการอบรม เช่น ค่ายพุทธบุตร และการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ พระธรรมเทศนาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเติบโตในอนาคตต่อไป และมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านออนไลน์ ผสมผสานแบบเดิม และแบบออนไลน์เป็นต้น

4. มีการส่งเสริมแนะนำแนะแนวให้ผู้มีความรู้ความสามารถ ต่อยอดเข้าถึงพระธรรมได้ในระดับต้นจนถึงระดับสูงได้ โดยจัดโครงการอบรมการใช้สื่อออนไลน์ อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ทันยุคทันสมัยตามสถานการณ์

5. แนวทางการพัฒนาบทบาท ของพระสงฆ์ ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ มีหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย ทำให้พระสงฆ์ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการเผยแผ่ธรรมะให้ทันกับยุคสมัย ส่วนพระสงฆ์ที่สูงอายุยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านเทคโนโลยีทางคณะสงฆ์จัดโครงการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการศึกษา ด้านเทคโนโลยีมากขึ้น

6. ส่งเสริมให้พระสงฆ์ศึกษาด้านกฎระเบียบของสงฆ์เพิ่มเติม ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในข้อกฎหมายมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงขาดทุนทรัพย์ ที่จะสนับสนุน เช่น อุปกรณ์ บุคลากร ที่จะส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ให้กับพระสงฆ์ไม่เพียงพอ เป็นต้น

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา , บทบาทพระสงฆ์ , การจัดการองค์การ

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1. To study the role and guidelines for developing the role of monks in Sukhothai Province according to the principles of modern organizational management. 2. To study the level of guidelines for developing the role of monks in Sukhothai Province according to the principles of organizational management in the modern new era 3. To suggest guidelines for developing the role of monks in Sukhothai Province according to modern organizational management principles

How to conduct research this research is a mixed method research between quantitative research and qualitative research by using questionnaires and in-depth interview

and small group discussions (Focus Group) of key informants by in-depth interviews. One group is a group of experts and has knowledge about Guidelines for developing the role of monks in Sukhothai Province according to modern organizational management principles.

The research results found that

The educational aspect analyzes the guidelines for developing the role of monks in Sukhothai Province according to the principles of modern organization management, as well as the level of guidelines for developing the role of monks in Sukhothai Province according to the principles of modern organization management.

1. Studying the guidelines for developing the role of monks in Sukhothai province, emphasizing the importance of disciplinary education in the Pali studies department, such as the 1 Tambon 1 Dhamma scholars Project, and the development guidelines for monastic education are in a good way. This allows monks and novices to receive both worldly and religious education thoroughly.

2. Integration aspect of the new era that affects the process and guidelines for developing the role of monks to be convenient in disseminating Dhamma through technology and allowing people to participate in merit thoroughly. By using technology, Buddhists can easily access Dhamma anywhere, anytime. This was a good response, including good cooperation from the Sangha on all sides.

3. Organization of administrative competitions for the Sangha Each sub-district By focusing mainly on education such as knowledge and abilities Provide training such as Buddha but Camp and the study of Buddhism on Sundays. Whether it is learning Basic sermon for further future growth and there is online advertising and public relations Original mix and online etc.

4. There is promotion and guidance for those with knowledge and ability. Continuing to gain access to the Dhamma at the primary level up to a high level By organizing a training project on the use of online media efficiently To keep up with the modern era according to the situation.

5. Guidelines for developing the role of monks according to modern organizational management principles. There are principles of development that are consistent with the times. This causes monks to study and gain more knowledge. To be used in propagating Dhamma in keeping with the times but the elderly monks, they still lack knowledge and

understanding of technology. The Sangha has organized a project to promote it. and support education more technology.

6. Encourage monks to study additional monastic regulations. According to the principles of modern organization management to have knowledge and understanding in more legal matters. But there is no budget that will support, such as equipment and personnel to promote and transfer knowledge to monks is not enough, etc.

Keywords: Development guidelines, roles of monks, organizational management

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนจะมีประสบการณ์ตรงตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิตที่ต่างมีความแตกต่างกันมีวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างกันหลากหลายโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วก่อให้เกิดการตัดสินใจและบทบาทหน้าที่ที่ต่อสู้สังคมขนาดใหญ่ในระดับประเทศได้ (อิศรัชาพัฒน์ ยุกตานนท์, 2565: 1)

ปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ผู้คนในสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถที่จะเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกมากขึ้น แต่เนื่องด้วยปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับสถานการณ์การแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 จึงทำให้การเว้นระยะห่างทางสังคมถูกนำมาเป็นข้อกำหนดที่ส่งผลต่อการทำกิจกรรมของผู้คนในหลายประเภท (อิศรัชาพัฒน์ ยุกตานนท์, 2565: 510)

ตามข้อกำหนดของสำนักส่งเสริมสุขภาพพระมอญายกกระทรวงสาธารณสุข คือ การสร้างวัดให้ เป็นสถานที่ที่เกื้อหนุนต่อกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของทั้งพระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชนด้วยความเกื้อกูลของชุมชนโดยหลักการ “5 ร.” คือ ร่มรื่น ร่มเย็น ร่วมสร้าง ร่วมจิตวิญญาณ และร่วมพัฒนา เพื่อการแก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัยของคน ชุมชน และสังคม ครบถ้วนทั้งสี่สุขภาพะ คือ กาย ใจ สังคม และจิต วิญญาณ และครบครันของความเป็นท้องถิ่นน่าอยู่ บทบาทของพระสงฆ์ในงานด้านสุขภาพจิตไม่ว่าจะเป็นการป้องกันส่งเสริมสุขภาพจิต หรือการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาสุขภาพจิตมีอิทธิพลอย่างมากทั้งในด้านบวกและด้านลบทั้งเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมและอาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ (พระประวิทย์ ธมมวโร (บุญเต็ม), 2562: 2)

พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์มิใช่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียวตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ ในขณะที่พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ท่านยังมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการบริหาร การช่วยเหลือสังคมเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก (จิริยา จิตฺพร, 2554 อ้างถึงใน พระมหาพงศ์ทราทิศย์ ก้องเสียง, 2563: 4)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่
2. เพื่อศึกษาระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและมือฉมังความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ จำนวน 20 รูป

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่จังหวัดสุโขทัย จำนวน 2,684 รูป (ข้อมูล ณ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุโขทัย) โดยกลุ่มตัวอย่างในการทำแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นประชากรที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนครอบคลุมและคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตร ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย เป็นจำนวนทั้งหมด 400 รูป (Taro Yamane) (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2545: 13) และกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 รูป

เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยดำเนินการ ดังนี้

แบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ Questionnaire)

1. ส่วนประกอบของแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง พรรษา ในพื้นที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale) และเรียงลำดับ (Ordinal scale)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์สังเคราะห์ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ จำนวน 4 ด้าน ด้านศึกษาการพัฒนา ด้านการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ ด้านบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยและด้านการพัฒนาพระสงฆ์ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ด้วยเทคโนโลยี มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ (Likert, 1932, p.1 - 55)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ จำนวน 3 ด้าน ด้านบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย ด้านการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์และด้านการพัฒนาตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

แบบสัมภาษณ์ (การวิจัยเชิงคุณภาพ Interview From)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เสริมการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ การศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 20 รูป สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

1.2 การสังเกตการณ์ แบ่งออกเป็นดังนี้

1. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสงฆ์ต่างๆ
2. สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 รูป

2.) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการแจกแบบสอบถามจำนวน 408 ชุด โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อนำไปสู่บทบาทของพระสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพในจังหวัดสุโขทัย โดยการนำผลสัมภาษณ์เชิงลึกมากำหนดหัวข้อในการจัดทำแบบสอบถามโดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสงฆ์ มีอายุในช่วง 51 - 60 ปี จำนวน 125 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.64 ถัดมาคือ ช่วงอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 103 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.25 ถัดมาคือ ช่วงอายุ 26 - 40 ปี จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.85 ถัดมาคือ ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 77 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.87 และ ลำดับสุดท้ายคือ ช่วงอายุไม่เกิน 25 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.39 มีระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 238 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.34 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 130 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.86 และน้อยที่สุดคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 40 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.80 เป็นพระไม่มีตำแหน่ง จำนวน 296 รูป คิดเป็น

ร้อยละ 72.55 ถัดมาคือ ตำแหน่ง พระครูเจ้าคณะตำบล จำนวน 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.50 ถัดมา คือ ตำแหน่ง พระครู จำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.25 ถัดมาคือ ตำแหน่ง พระครูเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.96 ถัดมาคือตำแหน่ง พระครูเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.49 และ น้อยที่สุดคือ ตำแหน่ง พระราชาคณะขึ้นไป จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.25 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีพรรษา อยู่ในช่วง น้อยกว่า 10 พรรษา จำนวน 130 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.86 ถัดมา คือ ช่วง 10 - น้อยกว่า 20 พรรษา จำนวน 120 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.41 ถัดมา คือ ช่วง 20 - น้อยกว่า 30 พรรษา จำนวน 85 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.83 และอันดับสุดท้ายคือ ช่วง 30 พรรษาขึ้นไป จำนวน 73 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.89

2. สรุประดับค่าเฉลี่ยของด้านที่ศึกษา

2.1 ด้านสภาพปัญหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ ผู้นำนักเฉลี่ย ทั้ง 2 ด้านนั้น เท่ากับ 2.57 ค่า S.D. เท่ากับ 0.72 แปรผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่การศึกษาการพัฒนาบทบาทของ พระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ย 2.63 ค่า S.D. เท่ากับ 0.78 แปรผลอยู่ในระดับปานกลาง และ การพัฒนาตามหลักการ จัดการองค์การยุคใหม่ มีค่าเฉลี่ย 2.51 ค่า S.D. เท่ากับ 0.70 แปรผลอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

2.2 ด้านการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ มีผู้นำนักเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 2.94 ค่า S.D. เท่ากับ 0.70 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีผู้นำนักเฉลี่ยสูงสุดคือ แนวทางการ พัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ย 3.12 ค่า S.D. เท่ากับ 0.87 แปรผลอยู่ในระดับมาก ถัดมาคือ แนว ทางการพัฒนาตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ ผู้นำนักเฉลี่ย 2.92 ค่า S.D. เท่ากับ 0.65 แปรผลอยู่ใน ระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัย มีค่าเฉลี่ย 2.80 ค่า S.D. เท่ากับ 0.58 แปรผลได้ในระดับปานกลาง

2.3 ระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การ ยุคใหม่

ระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ มีผู้นำนักเฉลี่ย ทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ 3.35 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.68 ซึ่งแปรผลอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุดคือ ตามหลักการจัดการพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.69 ค่า S.D. เท่ากับ 0.65 ถัดมาคือ ด้านองค์การ ยุคใหม่ของสงฆ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.36 ค่า S.D. เท่ากับ 0.65 ถัดมาคือ ด้านการพัฒนาพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.27 ค่า S.D. เท่ากับ 0.58 ถัดมาคือด้านบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 ค่า S.D. เท่ากับ 0.87 ซึ่งทั้ง 4 ด้านแปรผลอยู่ในระดับมาก ทั้งหมด

2.4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปเมทริกซ์ผลการทดสอบสมมติฐานด้านประชากรศาสตร์

สมมติฐานที่	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
1.1	ด้านระดับการศึกษาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน มีผลต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตาม หลักการจัดการองค์การยุคใหม่ แตกต่างกัน	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน H_0
1.2	ด้านตำแหน่งของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน มีผลต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตาม หลักการจัดการองค์การยุคใหม่ แตกต่างกัน	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน H_0
1.3	ด้านพรรษาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน มีผลต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการ จัดการองค์การยุคใหม่ แตกต่างกัน	ปฏิเสธ สมมติฐาน H_0
1.4	ด้านอายุของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน มีผลต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการ จัดการองค์การยุคใหม่ แตกต่างกัน	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน H_0
2	ด้านสภาพปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัด สุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ และ บทบาทของ พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย อย่างน้อย 1 ด้าน มีผลต่อระดับ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการ จัดการองค์การยุคใหม่	ปฏิเสธ สมมติฐาน H_0

จากตารางที่ 1 สรุป ด้านพรรษาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน มีผลต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ แตกต่างกัน และด้านสภาพปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ และ บทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย อย่างน้อย 1 ด้าน มีผลต่อระดับ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. สรุปผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตาม หลักการจัดการองค์การยุคใหม่

จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสภาพปัญหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

น้ำหนักเฉลี่ยด้านสภาพปัญหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ ทั้ง 2 ด้าน เท่ากับ 2.57 ค่า S.D. เท่ากับ 0.72 แปรผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่การศึกษาการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 ค่า S.D. เท่ากับ 0.78 แปรผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ การพัฒนาตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 ค่า S.D. เท่ากับ 0.70 แปรผลอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

ภาพรวมของน้ำหนักด้านการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ น้ำหนักเฉลี่ยด้านการวิเคราะห์การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ 3 ด้าน เท่ากับ 2.94 ค่า S.D. เท่ากับ 0.74 แปรผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 ค่า S.D. เท่ากับ 0.87 ซึ่งแปรผลอยู่ในระดับมาก ถัดมาคือด้าน การพัฒนาตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 ค่า S.D. เท่ากับ 0.65 ซึ่งแปรผลอยู่ในระดับมาก และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ บทบาทของพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ค่า S.D. เท่ากับ 0.58 ซึ่งแปรผลอยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่

ภาพรวมของระดับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ น้ำหนักเฉลี่ย ทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ 3.35 ค่า S.D. เท่ากับ 0.68 แปรผลอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือตามหลักการจัดการพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ย 3.69 ค่า S.D. เท่ากับ 0.65 รองลงมาคือ องค์การยุคใหม่ของสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 ค่า S.D. เท่ากับ 0.65 รองลงมาคือ การพัฒนาพระสงฆ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ค่า S.D. เท่ากับ 0.58 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ บทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 S.D. เท่ากับ 0.87 โดยทั้ง 4 ด้าน แปรผลอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ สัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย จากองค์ประกอบต่าง ๆ โดยมีประเด็นในการสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ประมวลสรุปคำให้ข้อมูล: พระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชนในปัจจุบันอย่างมาก สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณด้วยพระองค์เองแล้วพระศาสดาเอกและพระมหาสาวก หลังจากตรัสรู้ไม่ได้มีความสุขเพื่อตนเอง พระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณต่อสรรพสัตว์เพื่อนำไปสู่สันติภาพ คือ พระนิพพาน พระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกล้วนมีบทบาทในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาแก่สังคม จนถึงปัจจุบันเป็นสถาบันหลักที่จะช่วยสังคมให้เกิดปัญญา โดยสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 1, 2, 3, 8, 10) “บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมหลายด้านโดยเฉพาะการเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณและศีลธรรม ที่สามารถช่วยสร้างพื้นฐานที่ดีงานและแข็งแกร่งให้แก่สังคมและชุมชน ทั้งในแง่ของจริยธรรม ความสามัคคี และการพัฒนาทางจิตใจ”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 5, 6, 7, 9) “พระสงฆ์เป็นผู้สอนและส่งเสริมศีลธรรมในสังคม ผ่านการสั่งสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การเจริญสติ สมาธิ และการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งช่วยให้บุคคลในสังคมเป็นคนมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และลดปัญหาต่าง ๆ เช่น ความรุนแรง การฉ้อโกงและอาชญากรรม”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 11,14,15,18,20) “พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยคนในสังคมให้มีจิตใจที่เข้มแข็งและสงบสุข โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่สังคมเผชิญกับความเครียด ความทุกข์หรือวิกฤต พระสงฆ์สามารถให้คำปรึกษาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิต รวมถึงการฝึกสมาธิและวิธีการเจริญสติ ซึ่งมีผลดีต่อสุขภาพจิตของประชาชน”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 12,13,16,17,19) “พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน โดยการสร้างความสามัคคีระหว่างชุมชน สร้างโอกาสในการพบปะพูดคุยและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วัดเป็นสถานที่ที่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น กิจกรรมการศึกษา การฝึกอบรม และการช่วยเหลือสังคม และวัดยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางในการหล่อหลอมคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน และพระสงฆ์ยังสามารถมีบทบาทในการเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาในท้องถิ่นอีกด้วย”

ประมวลสรุปคำให้ข้อมูล: ในกรณีมีข้อพิพาทระหว่างวัดกับชุมชน หรือมีพระสงฆ์บางรูปปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม การบริหารจัดการในฐานะผู้บริหารองค์กรสงฆ์ควรดำเนินการอย่างรอบคอบและโปร่งใส โดยควรคำนึงถึงหลักศาสนา ความยุติธรรม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยมีสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 4, 5, 6, 7, 9) “การรวบรวมและการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด เพื่อให้แน่ใจว่าข้อกล่าวหาเป็นความจริง การสอบสวนควรเป็นไปตามหลักความยุติธรรมและไม่ควรด่วนสรุป การมีคณะกรรมการหรือตัวแทนที่เป็นกลาง และได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่ายเข้าร่วมในการตรวจสอบ จะช่วยสร้างความโปร่งใสในกระบวนการได้”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 11,14,15,18,20) “หากพบว่าวัดหรือพระสงฆ์มีความผิดจริง ควรเริ่มจากการแก้ไขปัญหาภายในองค์กรสงฆ์หรือวัดก่อนเป็นอันดับแรก โดยอาจมีการพูดคุยปรับความเข้าใจ หรือจัดการอบรมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหลักศาสนาและศีลธรรมอย่างเคร่งครัด พระสงฆ์ที่กระทำผิดควรได้รับคำแนะนำหรือการอบรมเพื่อให้ตระหนักถึงความผิดพลาดและควรปรับปรุงพฤติกรรม แต่หากผ่านกระบวนการต่าง ๆ แล้วยังไม่สามารถปรับปรุงตัวได้ ก็ย่อมต้องเข้าสู่กระบวนการการพิจารณาความผิดในชั้น

ต่อไป การที่พระสงฆ์กระทำผิดอย่างร้ายแรง เช่นการละเมิดศีล 227 ข้อ หรือฝ่าฝืนกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม การส่งเรื่องไปยังมหาเถรสมาคมหรือผู้มีอำนาจในคณะสงฆ์เป็นขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจและดำเนินการตามขั้นตอนทางวินัยสงฆ์ ซึ่งหมายถึง การว่ากล่าวตักเตือน การจำพรรษา หรือ แม้แต่การสึก”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 12,13,16) “หากพบการกระทำของพระสงฆ์หรือองค์กรทางศาสนาพุทธขัดต่อกฎหมาย จำเป็นต้องส่งเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ หรือหน่วยงานด้านศาสนา การทำผิดกฎหมายเช่น การทุจริต ยักยอกเงิน หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน ควรดำเนินคดีตามกฎหมาย และไม่ควรให้สถานะทางศาสนามีผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย”

ประมวลสรุปคำให้ข้อมูล: ในปัจจุบัน ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อพระสงฆ์และศาสนาพุทธได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและการพัฒนาของสังคม แต่ยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก มีสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 1,2,6,8,11,18) “ในสมัยอดีตสังคมมีความยึดมั่นในศาสนาเป็นอันมาก ไม่ว่าจะชุมชนจะจัดกิจกรรมด้านใด วัดและพระสงฆ์จะเข้าไปมีบทบาทหรือส่วนร่วมอยู่เสมอ แต่ในปัจจุบันจากการที่ยุคสมัย ความเชื่อทัศนคติเปลี่ยนไปตามสังคมนิยม ทำให้ในบางชุมชนวัดกลายเป็นเพียงสถานที่ที่อำนวยความสะดวกในส่วนรวม หรือส่วนประกอบในการทำพิธีกรรมทางความเชื่อเท่านั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเหมือนเช่นในอดีต ดังนั้น หากจะทำให้วัดกลับมาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตวิญญาณ เช่นเดิม ผู้นำสงฆ์ในชุมชนนั้นต้องมีความเป็นผู้นำสูงมาก และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องร่วมกับการเข้าไปมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเข้มแข็งในทุกๆด้าน”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 3,4,13,14,16,19) “ชุมชนหรือสังคมมีความคาดหวังให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่นการจัดเทศกาล การประกอบพิธีกรรม และการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของสังคมไทย และส่งเสริมความรักสามัคคี ความภูมิใจในศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 9,10,12,15,17,20) “ชุมชนและสังคมมีความคาดหวังให้พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาสังคมร่วมกับชุมชนในด้านจิตใจ การศึกษาและการส่งเสริมศีลธรรมคาดหวังให้พระสงฆ์มีวินัย มีศีลธรรม ความรับผิดชอบ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมและเป็นศูนย์กลางในการหล่อหลอมคุณค่าทางจิตใจให้กับสังคมด้วย พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด อบายมุข การส่งเสริมความรับผิดชอบในครอบครัว และสามารถเป็นที่ปรึกษาทางศีลธรรมให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมได้ วัดควรเป็นที่ปลอดภัยให้คนในชุมชนในการพูดคุยปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน”

ประมวลสรุปคำให้ข้อมูล: พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านความศรัทธาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ การศึกษา วัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 1,2,3,8,10) “สังคมและชุมชนมีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย คือ เป็นศูนย์กลางจิตวิญญาณและการศึกษา พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยมีบทบาทสำคัญในการให้คำสอนและแนะแนวทางทางจิตวิญญาณแก่ประชาชน โดยเฉพาะในด้านธรรมะและศีลธรรม วัดหลายแห่งในสุโขทัยจัดให้มีการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนและชุมชนทั่วไป รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เช่น การสวดมนต์ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และการจัดการอบรมเกี่ยวกับศีลธรรมในชีวิตประจำวัน”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปที่ 4, 5, 6, 7, 9) “สังคมและชุมชนในจังหวัดสุโขทัย เห็นว่าพระสงฆ์ในพื้นที่มีบทบาทในการธำรงรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ และกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวัด พระสงฆ์มักเป็นผู้นำในการจัดพิธีกรรมและกิจกรรมที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวบ้าน พระสงฆ์ในสุโขทัยมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การบริจาคสิ่งของ และการเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงชุมชนเข้ากับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร วัดหลายแห่งยังทำงานร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมความสามัคคีและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 11,14,15,18,20) “ในบางพื้นที่ของสุโขทัย พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์บางรูปได้จัดโครงการปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่า และรณรงค์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงกิจกรรมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศาสนสถาน สุโขทัยเป็นจังหวัดที่มีวัดและโบราณสถานมากมาย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัดวาอารามที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หลายวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ การอนุรักษ์ศาสนสถานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นด้วย”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 12,13,16,17,19) “พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยมักมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการทำงานพัฒนาชุมชน เช่น โครงการพัฒนาเยาวชน การสนับสนุนผู้สูงอายุ และการส่งเสริมอาชีพ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมและบริการแก่ชุมชนตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญที่พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยมีส่วนร่วมกับชุมชนมีมากมาย ดังนั้น พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม และการช่วยเหลือชุมชนในยามวิกฤติ โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านและหน่วยงานภาครัฐ เหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างมานี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างวัดและชุมชน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาชุมชนในสุโขทัยดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน”

ประมวลสรุปคำให้ข้อมูล หลักการจัดการยุคใหม่ของพระสงฆ์สามารถเน้นที่การประยุกต์ใช้แนวคิดที่ทันสมัย เพื่อให้บทบาทของพระสงฆ์สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 1,2,3,4,5) “พระสงฆ์ในยุคใหม่ต้องเปิดรับและเรียนรู้ความรู้สมัยใหม่ เช่น ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การสื่อสาร เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาทักษะในการสอนธรรมะที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์สามารถสื่อสารและแนะนำชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสงฆ์ควรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่ธรรมะและสร้างการเข้าถึงได้กว้างขึ้น ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การจัดบรรยายธรรมออนไลน์ การสอนผ่านโซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เทคโนโลยียังสามารถช่วยในการจัดการกิจกรรมของวัดและการสร้างชุมชนธรรมะในโลกออนไลน์”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 6,7,8,9,10) “ในการบริหารวัดและการดำเนินงานชุมชนพระสงฆ์ยุคใหม่ควรเปิดรับความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมจากชุมชน การทำงานแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างวัดและชุมชน และทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในด้านการพัฒนาศีลธรรมสู่การแก้ปัญหาสังคมพระสงฆ์ควรสามารถนำเสนอธรรมะหรือหลักการทางศาสนา เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาสังคม เช่น การส่งเสริมความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัยในชุมชน นอกจากการสอนศีลธรรมทั่วไป การนำธรรมะมาใช้เพื่อแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในยุคใหม่ เช่น ปัญหายาเสพติด ความรุนแรง และการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ควรให้ความสำคัญ”

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 11,12,13,14,15) “ในการจัดการองค์กรทางศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ วัดและองค์กรทางศาสนาจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในด้านทรัพยากร ทั้งในด้านบุคลากรงบประมาณ และกิจกรรม การจัดการแบบมืออาชีพจะช่วยให้วัดสามารถให้บริการและทำงานเพื่อชุมชนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการตรวจสอบบัญชีและการจัดการด้านการเงินที่โปร่งใส การส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจในสังคมที่มีความเครียดสูง พระสงฆ์สามารถมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพกายผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสอนการทำสมาธิ การจัดการคอร์สฝึกอบรมจิตใจเพื่อการพัฒนาตนเอง การให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาและศีลธรรม

(สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 16,17,18,19,20) “ในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชน การสร้างพื้นที่สำหรับการพบปะพูดคุยหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชุมชน และชุมชนสามารถเข้าถึงวัดได้ง่ายขึ้น นอกจากนั้นพระสงฆ์ควรมีการปรับตัวและเรียนรู้ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคใหม่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พระสงฆ์ควรมีความยืดหยุ่นและเปิดใจในการปรับตัว เรียนรู้จากประสบการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปรับบทบาทของตนเองให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม หลักการจัดการยุคใหม่ของพระสงฆ์ควรเน้นที่การผสมผสานระหว่างความรู้สมัยใหม่และหลักธรรมทางศาสนา เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ยังคงมีคุณค่าและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ จากผลการวิจัย

สภาพปัญหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวิเคราะห์การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้ ในการสำรวจเชิงปริมาณ พบว่า การให้ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย แสดงให้เห็นถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรสงฆ์และชุมชนหรือสังคม ยังสามารถพัฒนาได้อีก และหากองค์กรสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและชุมชน ในด้านปัจจัยเพื่อการพัฒนาบุคลากรของสงฆ์ต่าง ๆ เช่น งบประมาณการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ และการที่องค์กรสงฆ์ร่วมกับภาคประชาชนหรือชุมชนในด้านกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงการบริหารจัดการวัดร่วมกัน ในฐานะที่วัดเป็นสถานที่ของสาธารณชน

สังคมและชุมชนในจังหวัดสุโขทัย เห็นว่า พระสงฆ์ในพื้นที่มีบทบาทในการธำรงรักษาและส่งเสริม วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดประเพณีลอยกระทง และกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวัด พระสงฆ์มักเป็นผู้นำในการจัดพิธีกรรมและกิจกรรมที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวบ้าน พระสงฆ์ในสุโขทัยมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การบริจาคสิ่งของ และการเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงชุมชนเข้ากับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร วัดหลายแห่งยังทำงานร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมความสามัคคีและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุโขทัยเป็นจังหวัดที่มีวัดและโบราณสถานมากมาย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัดวาอารามที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หลายวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ การอนุรักษ์ศาสนสถานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นด้วย เพื่อการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านจิตใจและศีลธรรมอันดีงาม ที่จะยังประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติแล้วนั้น เชื่อว่า เมื่อมีความร่วมมือพร้อมใจกัน ทั้งสองฝ่าย ทุกชุมชน ทุกหมู่บ้านในจังหวัดสุโขทัย จะเป็นชุมชนที่น่าอยู่มีแต่บุคลากรที่มีศีลธรรม และเป็นประโยชน์กับประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพงศ์ทราทิพย์ ก้องเสียง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ไทย ถูกกำหนดขึ้นภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย ความคาดหวังจากสังคม กฎหมายบ้านเมืองและพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ ประกอบด้วย 1) บทบาทในอุดมคติเป็นบทบาทหลักตามพระธรรมวินัยที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม 2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ เป็นบทบาทที่เป็นภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และอยู่ในความคาดหวังของคนในสังคม ประกอบด้วยบทบาทในฐานะเป็นต้นแบบของสังคมในแง่ของเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม ในฐานะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ในฐานะนักการศึกษาและในฐานะนักพัฒนาสังคม 3) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการดำเนินบทบาทไปตามนโยบายของรัฐ ภายใต้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งบทบัญญัตินี้จะถูกนำมาพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมแต่ละพื้นที่ ต้นทุนของวัด ความถนัดและทัศนคติพระสงฆ์ของผู้ดำเนินบทบาทการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทย เกิดจากปัจจัยทางสังคม 3 ประการ คือ ยุคสมัย สภาพสังคม และการคล้อยตามรัฐ บทบาทของพระสงฆ์ไทย ในอนาคตจึงมีแนวโน้มเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ 1) บทบาทพระสงฆ์ไทยในอนาคตต้องยึดตามพระธรรมวินัย เป็นหลักระมัดระวังปัญหาความสับสนต่อโลกวิเศษ เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ผู้คนเข้าถึงข่าวสาร ได้รวดเร็ว 2) บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคตจะต้องอนุวัตตามยุคสมัยและสภาพสังคม เพื่อให้การเผยแผ่ ธรรมเข้าถึงประชาชน เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสังคม 3) บทบาทของ พระสงฆ์ไทยในอนาคตจะต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นองค์กรทางสังคมที่เป็นกลไกในการพัฒนามนุษย์และสังคม ส่วนบทบาทที่พึงประสงค์ ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต สังคมยังมีความคาดหวังหรือความประสงค์ว่า พระสงฆ์ควรเข้าไปมี บทบาทต่อสังคมใน 2 สถานะ คือ เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ และผู้นำในการสงเคราะห์ชุมชน เพียงแต่ว่า พระสงฆ์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสภาพสังคมนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ตามหลักการจัดการยุคใหม่พระสงฆ์สามารถเน้นที่การประยุกต์ใช้แนวคิดที่ทันสมัย เพื่อให้บทบาท ของพระสงฆ์สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1.1 การพัฒนาองค์ความรู้ พระสงฆ์ในยุคใหม่ ต้องเปิดรับการเรียนรู้สมัยใหม่ เช่น ความรู้ด้าน การบริหารจัดการ การสื่อสาร เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาทักษะในการสอบธรรมะที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน

1.2 พระสงฆ์ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ เพื่อเผยแผ่ธรรมะและการ สร้างความเข้าใจได้กว้างขึ้น ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การจัดบรรยายธรรมออนไลน์ การสอนผ่านโซเชียล มีเดีย หรือแอปพลิเคชันต่างๆ

1.3 ควรส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมพระสงฆ์ทั้งในด้านศีลธรรมและการบริหารจัดการยุคใหม่ เพื่อให้พระสงฆ์เข้าใจบทบาทของตนเองในสังคมยุคใหม่รวมถึงความสามารถในการจัดการบริหารต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

2.1 การบริหารจัดการคณะสงฆ์หรือองค์กรทางศาสนานั้น ควรมีการบริหารจัดการควบคู่กันไป ทั้งในกฎระเบียบวินัยของสงฆ์ และ กฎหมายทั่วไปที่สงฆ์เกี่ยวข้อง

2.2 พระสงฆ์ ถือเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา ที่คนทั่วไปเข้าใจว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญ ทางด้านจิตวิญญาณ เพื่อชุมชน เพื่อสาธารณ จึงควรที่จะดำรงอยู่ในศีลธรรมอันดี และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ สาธุชนทั่วไปควรศรัทธากราบไหว้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษาวิจัยในภายภาคหน้า

3.1 งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัย ตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ หากความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขต จังหวัดสุโขทัยตามหลักการจัดการองค์การยุคใหม่ เท่านั้น ควรศึกษากลุ่มประชากรอื่นเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่คาดหวังว่า มีความแตกต่างจากงานวิจัยนี้ได้อย่างไร

3.2 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่ม คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสุโขทัยเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจกำหนดกลุ่มตัวอย่างในหลาย ๆ จังหวัดเพื่อการปรับปรุงพัฒนาองค์การให้เกิดองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรสงฆ์ทั่วประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์ปัญญา.(2560). หลักสถิติ. พิมพ์ครั้งที่7.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ธรรมาพัฒน์ ยุกตานนท์. (2565). “กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง”. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรรมาพัฒน์ ยุกตานนท์. (2565). การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ของเชื้อไวรัส COVID-1. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 10(2), 510-565.
- พระประวิทย์ ธรรมวโร (บุญเต็ม). (2562). บทบาทพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน. บทความวิชาการ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพงศ์ทราทิพย์ ก้องเสียง. (2563). บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 5(1), 4.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitude. Archives of Psychology 140: 1-55.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: New York: Harper & Row.